

FENOMENUL SUICIDAR – O ABORDARE INTERRELIGIOASĂ

Drd. Speranța-Giulia HEREA
Spitalul Clinic de Psihiatrie „Socola”, Iași

Abstract

To a certain extent, the suicide can be considered to have an „ecumenical” condition as it is mutual for all religions and neither one can prevent it among its members.

Throughout history, the suicide has been analyzed and treated distinctly by the religious, medical and social media. However, regardless of religious community belonging to a great religion, there was an unitary position relating to suicide, each community regarding it officially as a sin involving critical consequences both at the level of psychic sphere, by collateral effects induced into the proximal familial and social medium, and spiritual sphere. However, in spite of clearly expressed teachings of their holy writings, a series of religious fanatics, making use of some ambiguous religious concepts, has exploited the naivety of some ignorant people, pushing them towards the suicidal act for religious, nationalistic or military reasons.

The present study endeavours to emphasize some common and particular aspects of the great monotheistic religions with regard to suicide, offering also a global statistic of the suicidal events.

Keywords: suicide, monotheistic religions, ritual, jihad, statistic.

Introducere

Sinuciderea este „actul prin care un individ își provoacă el însuși moartea. Aceasta este fie un act rațional, executat în funcție de considerente morale, sociale, religioase, personale, fie, dimpotrivă, un act patologic, care survine în cursul evoluției a diverse afecțiuni mentale (depresie, delir cronic, demență, confuzie etc.) sau al unei crize existențiale acute, sub forma unui raptus anxios autoagresiv, raptus foarte diferit de sinuciderea premeditată a unor melancolici

sau delirant¹. Conform lui Albert Bayet, suicidul constă în schimbarea, printr-o criză lentă și subită, a termenului fixat de Dumnezeu pentru existența terestră a omului, în scopul sustragerii de la suferințe².

Sociologul Émile Durkheim este primul care a scris despre relația dintre afilierea religioasă și sinucidere, teoretizând că cei care aparțin unui anumit cult religios sunt mai puțin înclinați spre suicid. Această teorie a fost testată, majoritatea fiind de acord că religia împiedică, într-o anumită măsură, comportamentul suicidar³. Astăzi este cunoscut și demonstrat statistic impactul pozitiv al Bisericii în societate, în ceea ce privește reducerea numărului de comportamente de tip suicidar⁴. Acesta nu s-ar datora faptului că ea condamnă suicidul cu o mai mare putere decât opinia civică sau că ideea de Dumnezeu ar avea o autoritate excepțională, nici dogmatizării unei vieți viitoare petrecută în chinuri, care o să îi aștepte pe sinucigași, ci realității ontologice că Biserica este comuniune. Această comuniune a Bisericii presupune existența în unitate a credincioșilor, practici comune tradiționale și normative. Esențialul îl reprezintă, de fapt, viața colectivă trăită cu intensitate⁵.

Din punct de vedere sociologic se susține ideea că anumite crezuri religioase (de exemplu credința în viața după moarte) și rugăciunea pot preveni suicidul. Studii sociologice consideră că, în general, factorii religioși sunt asociați cu mai puține gânduri suici-dare. De altfel, pretutindeni și în toate timpurile concepțiile religioase au avut un rol determinant asupra comportamentului de tip suicidar.

Religiile monoteiste condamnă suicidul deoarece consideră că viața este dăruită de Ființa Supremă, iar omul nu are libertatea de

¹ *Dicționar de psihiatrie și de psihopatologie clinică*, sub direcția lui Jacques Postel, traducere, avânprefață și completări privind psihiatria românească de Dr. Leonard Gavrilu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 506.

² Albert Bayet, *Le suicide et la morale*, Bibliothèque de Philosophie Contemporaine, Librairie Felix Alcan, Paris, 1922, p. 175.

³ Joseph Suad, *Encyclopaedia of Women and islamic cultures*, vol. 3, Konin Klijke Brill NV, Leiden, 2006, p. 453.

⁴ Călin Scripcaru, *Suicidul*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2006, p. 172.

⁵ Émile Durkheim, *Despre sinucidere*, traducere de Mihaela Calcan, Editura Institutului European, Iași, 1993, p. 129.

a o suprima după propriul plac⁶. Astfel, legea mozaică interzice omorul prin porunca a șasea din Decalog: „Să nu ucizi!” (Ieșirea 20,13), fără a specifica dacă actul se referă și la propria persoană. În textul biblic, dacă crimele sunt condamnate evident, sinuciderile sunt tratate adesea sumar și neutru⁷. Mărturia Vechiului Testament este insuficientă în ceea ce privește semnificația și consecințele suicidului, exceptând faptul că suicidul poate fi văzut ca o categorie aparținând omorului, adică terminarea planificată și voluntară a vieții umane⁸. În același sens, *Coranul* precizează că omul nu poate să moară decât din voința lui Allah⁹.

În religiile monoteiste, omul se definește pe sine în contextul relației pe care o are cu Dumnezeu. De exemplu, în Creștinism relația dintre Dumnezeu și om este una de comuniune¹⁰. Fiecare ființă umană este fără preț în fața lui Dumnezeu și orice efort uman de a pune capăt vieții este un afront la adresa lui Dumnezeu. Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu și de aceea numai Dumnezeu are putere asupra vieții lui. De aceea, sinuciderea este considerată un păcat grav, echivalent uciderii, ba chiar și mai grav, întrucât are ca suport deznădejdea și necredința.

2. Fenomenul suicidar din perspectivă interreligioasă

a. Suicidul din perspectivă iudaică

Iudaismul afirmă că viața a fost dată de Dumnezeu și, de aceea, avem obligația să o păstrăm, potrivit legii *pikuab nefes* (salvarea unui suflet)¹¹. Legea *pikuab nefes* se manifestă în numeroase situații de

⁶ Călin Scripcaru, *Suicid și agresivitate. Contribuții la studiul medico-legal psihiatric al suicidului*, Editura Psihomnia, f.l., 1996, p. 33.

⁷ *Vocabular de Teologie Biblică*, publicat sub conducerea lui Xavier Leon-Dufour și Jean Duplacy, Augustin George, Pierre Grebot, Jacques Guillet, Marc-Francois Lacan, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 2001, p. 36.

⁸ Timothy J. Demy, Gary. P. Stewart, *Suicide: a Christian response: crucial considerations for choosing life*, Kregel Publications, 1998, p. 324.

⁹ *Ibidem*, p. 20.

¹⁰ Dr. Remus Rus, *Conceptia despre om în marile religii*, teză de doctorat în Teologie, în „Glasul Bisericii”, anul XXXVII (1978), nr 7-8 (iulie-august), pp. 715-915.

¹¹ Cf. *Dicționarul enciclopedic de iudaism*, traducere de Viviane Prages, C. Litman și Ticu Goldstein, Editura Hassefer, București, 2000, p. 731, *pikuab nefes*

urgență, în special atunci când este nevoie de salvarea propriei vieți, chiar dacă asemenea acțiuni se împotrivesc legilor care privesc Șabatul și sărbătorile, deoarece „considerația față de viața umană” are prioritate față de legea Șabatului. Legea *pikuah nefesh* nu se aplică totuși în cazurile în care evreului i se impun idolatria, omorul și delictele sexuale. În aceste cazuri evreul trebuie să accepte mai degrabă martirajul, decât să încalce interdicțiile legii¹².

Argumentația fundamentală împotriva actului suicidal se bazează pe ideea că omul nu este stăpânul absolut al vieții sale și, deci, nu are dreptul de a dispune de ea după bunul plac. Întrucât viața are o valoare supremă, nu trebuie să o pierdem. Sinuciderea însă nu trebuie comparată cu martirajul, care, în anumite situații, este una dintre valorile superioare ale Iudaismului. De altfel, așa cum am arătat mai sus, numai trei porunci sunt considerate atât de importante încât omul trebuie să prefere moartea decât să le încalce; acestea privesc evitarea idolatriei, a crimei și a incestului¹³.

Atunci când cineva preferă moartea decât să încalce cele trei porunci inviolabile, el îndeplinește *Kiduş Ha-Şem*, adică a muri pentru sfințirea numelui, cu sensul de a muri pentru a-L glorifica pe Dumnezeu. Începând cu secolul al II-lea, aceasta a devenit expresia consacrată pentru a desemna martirajul, iar cel care murea astfel era numit *kadoş* (sfânt)¹⁴.

Cele mai multe dintre aceste sinucideri sunt considerate chiar acte de eroism și misiune. Opera lui Josephus Flavius relatează astfel de acte eroice. Astfel, Fazel, prizonier al parților, deși înlănțuit, „nu ezită să își ia viața, sfărâmându-și capul de o piatră, dovedind prin-o acțiune atât de demnă de slava vieții sale că era un veritabil fiu al lui Irod”. Alt exemplu care ilustrează acest fapt este redat prin

este o expresie ebraică desemnând datoria supremă de a ignora majoritatea legilor religioase atunci când viața cuiva este în pericol. Versetul „Să nu te ridici împotriva vieții aproapelui tău” (Levitic 19, 16) este unul dintre argumentele tradiționale pe care se bazează această regulă.

¹² *Ibidem*, p. 610.

¹³ *Ibidem*, p. 731.

¹⁴ *Ibidem*, p. 438.

suicidul evreilor care „se omorau voluntar, pentru a muri mai degrabă de sabie decât de foc”, în timpul asedierii unui turn din Ierusalim de către romani, care incendiau construcția. Simon, fiul lui Saul, își ucide în aceste lupte toată familia, apoi „se suie pe un morman de cadavre și, ridicând brațul ca să îl poată vedea fiecare, își dădu o lovitură de spadă atât de puternică, încât nu mai trăi decât o clipă”¹⁵.

Istoricul Josephus Flavius a mai menționat în cartea sa *Războaiele iudaice* și sinuciderile în masă de la Iotapata și Masada, din anii 69 și 73 d.Hr.¹⁶ La Masada, pe stânci, o mie de evrei s-au împotrivit trupelor romane. În fața înfrângerii iminente însă, Eleazar, conducătorul acestora, a ținut un amplu discurs, în care a arătat că moartea e asemenea somnului care salvează omul dintr-o existență scurtă și nefericită¹⁷, cerându-le sinuciderea în masă¹⁸, ca o ultimă soluție acceptabilă.

Deși *balaba*¹⁹ nu poate abroga gestul lor, comentatorii posttalmudici au explicat că apărătorii Masadei au acționat astfel după propria interpretare a legii, care consideră sclavia și supunerea la o putere străină ca un păcat care nu trebuia comis cu prețul vieții. Alte cazuri de sinucidere, precum cel al comunității din York, în 1190, sub amenințarea convertirii cu sila, aparțin categoriei martiriului²⁰.

În Vechiul Testament, evenimentele de suicidare sunt relativ rare. Sunt descrise doar câteva cazuri, în care aghiograful se limitează la descrierea evenimentului, fără a oferi vreo explicație despre gestul persoanelor care au comis actul sinucigaș²¹.

¹⁵ George Minois, *Istoria sinuciderii – Societatea occidentală în fața morții voluntare*, Editura Humanitas, București, 2002, p. 26.

¹⁶ Kalman J. Kaplan, Matthew B. Schwartz, *A psychology of hope: an antidote to the suicidal pathology of Western civilization*, Praeger Publishers, Westport, 1993, p. 39.

¹⁷ Călin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 36.

¹⁸ George Minois, *op. cit.*, p. 27.

¹⁹ Cf. *Dicționarul enciclopedic de iudaism...*, p. 287, *balaba* este o ramură a literaturii rabinice care reglementează obligațiile evreilor față de aproapele lor și față de Dumnezeu.

²⁰ *Ibidem*, p. 731.

²¹ Petre Semen, *Păcatul, boală a sufletului – coordonate biblice*, Editura Panfilus, Iași, 2004, p. 218.

Primul dintre aceste cazuri este cel al lui Abimelec, fiul lui Ghe-deon, care, după moartea tatălui său, a avut o încercare nereușită să se autoproclame regele lui Israel (Jud. 9, 52-54). După ce a intrat în conflict cu locuitorii cetății Sichem, a fost foarte grav rănit de o piatră aruncată de o femeie dintr-un turn al Tebei. Abimelec i-a poruncit scutierului să îlucidă cu sabia, pentru ca poporul să nu spună că a fost ucis de o femeie²².

Al doilea personaj, regele Saul, de asemenea, în urma rănilor grave primite pe câmpul de luptă în războiul cu filistenii, a recurs la ultima și nedorită soluție de a-și curma zilele. S-a aruncat în propria sabie, murind (I Regi 31, 4). Ca și Abimelec, Saul i-a spus purtătorului de arme să-lucidă, dar de aceasta dată, cererea i-a fost refuzată. Ca urmare, Saul s-a sinucis cu propria armă. Circumstanța atenuantă a fost căderea în mâinile filistenilor și uciderea lui de aceștia, un destin căruia îi căzuseră deja victime trei dintre fiii săi. La baza acțiunii lui Saul nu a stat rușinea, ci numai teama că filistenii l-ar abuza, un lucru respingător, deoarece aceștia erau păgâni necircumciși.

Un al treilea personaj biblic care a sfârșit la fel de tragic este Ahitofel (II Regi 17, 23), sfătuitorul lui David și Abesalom, care s-a aliat revoltei lui Abesalom împotriva regelui David. Când sfatul său către Abesalom a fost disprețuit, „el și-a făcut ordine în casă și apoi s-a spânzurat” (II Regi 17, 23). Faptul că și-a pus casa în ordine presupune atenție, grijă și timp acordate oricărui detaliu. Sinuciderea lui Ahitofel, motivată de umilința sa publică, nu este o acțiune de moment, el gândindu-se la opțiunile sale și concluzionând că dintre toate, sinuciderea este cea mai bună.

Alt exemplu de suicid întâlnit în Vechiul Testament este acela al lui Zimri, rege al lui Israel pentru șapte zile, care s-a sinucis prin incendierea propriului palat (III Regi 16, 18), după ce a intuit finalul dezastruos al unui conflict armat în care se angajase cu forțe insuficiente. Ca și Saul, lui i-a fost frică să cadă viu în mâinile dușmanilor săi, astfel încât el a ales ce a fost mai ușor dintre două rele. Spre deosebire de Saul, totuși, sinuciderea acestuia a condus cu siguranță și la moartea altora, deoarece palatul era o clădire publică, în care și alții trebuie să își fi găsit refugiul²³.

²² Timothy J. Demy, Gary. P. Stewart, *op. cit.*, p. 323.

²³ *Ibidem*, p. 324.

În același context suicidal și misionar, cartea Judecătorilor îl descrie pe Samson, care fusese orbit și care nu mai voia să trăiască captiv. Acesta a fost legat de doi stâlpi din mijlocul templului pe care însă i-a împins, conștient fiind de distrugerea clădirii și de propria sinucidere, precum și de moartea câtorva mii de filistenii care îi erau dușmani și care se aflau înăuntru (Jud. 16, 29-30).

Exemplele din Vechiul Testament ne învață foarte puțin despre semnificațiile teologice ale actului suicidal, dar au în comun câteva lucruri care merită a fi subliniate:

1. Nici unul dintre cei care s-au sinucis nu este văzut într-o lumină favorabilă, deși uneori poate fi invocat un aspect eroic sau misionar;

2. Toate suicidele au fost răspunsuri la crize, fie în fapt, fie în percepție: Saul și Zimri ar fi murit cu siguranță dacă cădeau în mâinile dușmanilor, Abimelec murea din cauza răniilor, iar Ahitofel ar fi murit de întristare;

3. Toți aleg suicidul, ceea ce îi diferențiază fiind gradul de promptitudine sau de planificare. Diferențele majore dintre aceștia, în fapt, constau în alegerea mijloacelor: doi prin sabie, doi prin sacrificiu și unul prin spânzurare²⁴.

În cărțile necanonice ale Vechiului Testament mai sunt descrise încă trei cazuri de sinucidere: Eleazar Avaran, ucis de căderea unui elefant pe care acesta îl înjunghiasc (I Macabei 6, 46), Ptolemeu (numit și Macron), care s-a otrăvit (II Macabei 10, 13), și Razis, care s-a înjunghiat cu sabia (II Macabei 14, 41-42).

Sinucigașii evrei nu sunt jeliți, iar în cazul în care sunt înmormântați într-un cimitir evreiesc, aceștia nu pot fi îngropați la o distanță mai mică de doi metri față de celelalte morminte. De asemenea, sinucigașilor nu li se aduce nici o cinstită²⁵.

Legislațiile referitoare la sinucidere au apărut târziu, în tratatul *Semabot* (*Evel rabati*, adică *Marea carte a doliului*, 2, 1-5), unde se precizează că nu trebuie efectuat nici un ritual funebru pentru sinucigași, dar că legile doliului trebuie respectate. Se face distincție între

²⁴ *Idem*.

²⁵ Ellen Levine, *Jewish views and customs on death*, in: *Death and bereavement across cultures*, Colin Murray Parkes, Pittu Laungani, and Bill Young (editors), Taylor & Francis e-Library, 2004, p. 123.

sinuciderea din greșeală (*še-lo la-daat*) și cea deliberată (*la-daat*). O persoană alienată mintal, fie și numai momentan, nu poate fi considerată vinovată de fapta sa și, prin urmare, nu i se va aplica nici o restricție; abținerea de la ritualuri nu se va aplica decât dacă există dovezi clare atestând intenția deliberată și integritatea mintală a defunctului²⁶. Decizia privind natura rațională sau patologică a actului sinucigaș este de competența rabinului, pe baza unor dovezi concrete și nu a poliției sau a medicului. Totuși, cei mai mulți dintre rabini consideră sinuciderea ca rezultat al unei depresii necontrolate, caz în care decedatul nu este considerat responsabil pentru acțiunea sa²⁷.

În Vechiul Testament, omorul este privit cu repulsie din cel puțin două motive: a. este o permanentă și iremediabilă distrugere a vieții, cel mai prețios dar pe care un individ îl poate avea vreodată; b. reprezintă un afront la adresa lui Dumnezeu Însuși, deoarece fiecare persoană, fără excepție, este un chip al Creatorului²⁸.

Divergențele de ordin personal, în interiorul comunităților, aproape au dispărut datorită dezvoltării unui sentiment de apartenență organică la comunitate, conducând la o supraveghere de tip feed-back a unora asupra altora. Sinagoga evreiască a dezvoltat mai multă concentrare și autoritate decât oricare altă structură de conducere religioasă, închisă fiind în ea însăși de intoleranța celorlalți sau de propria intoleranță față de impunerile sau sugestiile venite din exteriorul comunității. Aceasta este cauza care a condus la slaba înclinație spre sinucidere a evreilor, în ciuda circumstanțelor nefavorabile, comparativ cu situația protestantismului. De altfel, și factorii de natură juridico-religioasă specifici iudaismului joacă un rol important în protejarea membrilor săi împotriva sinuciderii²⁹.

b. Suicidul din perspectivă creștină

În scrierile Noului Testament, singura relatare despre sinucidere se referă la Iuda, care s-a spânzurat (Matei 27, 4-5). Totuși, aspectele

²⁶ *Dicționar de iudaism*, ..., p. 731.

²⁷ Ellen Levine, *op. cit.*, p. 123.

²⁸ Timothy J. Demy, Gary. P. Stewart, *op. cit.*, p. 324.

²⁹ *Ibidem*, p. 120.

și consecințele religioase ale acestui act nu sunt consemnate de evanghelist. Aceasta deoarece erau deja foarte cunoscute interdicțiile cu privire la sinucidere. Prin urmare, orice condamnare suplimentară a actului sinucigaș de către evanghelist ar fi fost redundantă.

Ideea de posibilă sinucidere a Mântuitorului a fost luată în calcul de iudeii care Îi ascultau cuvintele, fără să le înțeleagă: „Mă veți căuta și nu Mă veți găsi; și unde sunt Eu, voi nu puteți să veniți. Deci au zis iudeii, între ei: Unde are să Se ducă Acesta, ca noi să nu-L găsim? Nu cumva va merge la cei împrăștiați printre elini și va învăța pe elini?” (Ioan 7, 35). „Și iarăși le-a zis: Eu Mă duc și Mă veți căuta și veți muri în păcatul vostru. Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni. Deci ziceau iudeii: *Nu cumva Își va ridica singur viața?* Că zice: Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni” (Ioan 8, 21). Aceste interpretări s-au dovedit a fi greșite și au fost cauzate de imposibilitatea iudeilor de a-L vedea pe Hristos ca Dumnezeu adevărat, aceștia considerându-L cel mult un prooroc. Prin urmare, dat fiind că era exclus și de neînchipuit ca un om, fie el și profet, să aibă puterea de a-și da viața și de a și-o lua înapoi, în acord cu voința proprie, singurele soluții pentru interpretarea cuvintelor Sale au fost fie alegerea de către Hristos a unei alte zone geografice de propovăduire, acolo unde iudeii nu ar fi avut acces, fie sinuciderea, ambele supoziții fiind infirmate însă de evenimentele ulterioare. În plus, Hristos nu a considerat necesară respingerea aluziilor la suicid exprimate de iudei. Cuvintele și, ulterior, tăcerea Domnului erau modul Său specific de a Se exprima cifrat, uneori în pilde și parabole, astfel încât numai acelora pe care El îi considera apți din punct de vedere duhovnicesc de a cunoaște tainele Împărăției Cerurilor le făcea cunoscut sensul cel mai adânc al cuvintelor Sale: „Și le-a răspuns: vouă vă e dat să cunoașteți taina împărăției lui Dumnezeu, dar pentru cei de afară totul se face în pilde, ca uitându-se, să privească și să nu vadă, și, auzind, să nu înțeleagă, ca nu cumva să se întoarcă și să fie iertați” (Marcu 4, 11-12). Prin urmare, cheia mesajului inițial făcea referire la moartea și Învierea Sa, care s-au făcut cu acceptul Său, și nicidecum la sinuciderea Sa. Cei care au crezut în El au înțeles deplin acest lucru abia după Înviere, iar ceilalți niciodată.

Hristos mai aduce în discuție un alt aspect, însă cu privire la crimă, având valoare profetică. Astfel, vorbindu-le ucenicilor de atunci,

dar și celor din viitor, despre evenimentele și încercările prin care aceștia vor trece, le spune: „Dar vine ceasul când tot cel ce vă va uicide va crede că aduce închinare lui Dumnezeu” (Ioan 16, 2). În acest context, dacă utilizăm o cheie creștină pentru descifrarea apariției pe scena istoriei a crimelor împotriva creștinilor, crezându-se că prin acestea se aduce o jertfă și o închinare lui Dumnezeu, atunci cuvintele lui Hristos și-au găsit împlinirea profetică și aici.

Problematica suicidului nu a fost abordată de scriitorii creștini din primele veacuri, deoarece majoritatea comunității creștine primise deja, inertial, învățătura Vechiului Testament cu privire la sinucidere. În plus, trebuia mai întâi cristalizată învățătura creștină de bază, în condiții politice extrem de dificile, când viața însăși a creștinilor era în primejdie, subiectul suicidului nefiind în aceste condiții prioritar.

Ulterior, tradiția ortodoxă a abordat și problema suicidului, inclusiv la nivelul canoanelor și al ritualului de înmormântare. Ortodoxia consideră că viața este un drept elementar, inviolabil, al oricărei persoane umane, dat de Dumnezeu și pe care omul, prin propria voință și decizie, nu o poate curma. Nici chiar cele mai grele suferințe umane nu îndreptățesc creștinul ortodox să o curme. Creștinismul consideră sinuciderea un păcat capital și nu îi admite nici o justificare. Nimeni nu are dreptul de a-și curma viața, deoarece autoritatea divină o interzice.

Acest act este blamabil deoarece încalcă porunca divină. Dacă Dumnezeu ne dă viața, El este singurul îndreptățit să ne-o ia. Noi nu dispunem de viața noastră întocmai cu divinitatea. Astfel, a comite suicid înseamnă a te considera egal cu Dumnezeu și, totodată, a-i nesocoti porunca divină³⁰. Prin urmare, sinucigașii ortodocși nu beneficiază decât de un serviciu religios minim și nu pot fi înmormântați în cimitir alături de ceilalți morți. Biserica Ortodoxă nu abordează detaliat spectrul canonic și implicațiile duhovnicești ale actului suicidar, dimensiunea și frecvența fenomenului respectiv fiind, în general, relativ scăzute. Practic, în sânul Bisericii noastre nu s-au observat până acum sinucideri colective, ci doar unele punctuale, omogen distribuite în zonele majoritar ortodoxe. În plus, frecvența

³⁰ Călin Scripcaru, *Suicidul...*, pp. 37-38.

sinuciderilor nu a fost una alarmantă. Canonic însă, preoții sunt îndemnați la prudență în analiza unor astfel de cazuri, „clericul negreșit trebuind să cerceteze cu de-amănuntul, ca să nu cadă sub osândă”³¹. Există totuși o prevedere a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub aspectul ritualului de înmormântare a unui sinucigaș, care prevede ca „slujba înmormântării sinucigașilor «ieșiți din minte» să fie făcută numai de un singur preot și nu în lăcașul sfintei biserici, ci pe marginea gropii, iar preotul să poarte numai epitrahilul, săvârșind slujba după ritual redus. Să nu se tragă clopotele și să nu se țină cuvântări”³².

Din punct de vedere istoric, sancțiunile referitoare la suicid îmbracă forme bizare, în funcție de zona geografică și concepțiile religioase la care adera populația respectivă. În Evul Mediu existau diferite practici referitoare la înmormântarea sinucigașilor, pentru a descuraja suicidul. Astfel, în nordul Franței cadavrul sinucigașului trebuia târât până la eșafod, apoi spânzurat, dacă era bărbat, sau ars, dacă era femeie. La Metz, cadavrul era scos din casă printr-un orificiu săpat sub prag, apoi era închis într-un butoi și aruncat în fluviu, unde era lăsat să putrezească în derivă. La Zurich, pedeapsa era diferită în funcție de modalitatea de producere a suicidului: dacă metoda de suicid era prin plăgi tăiate, cadavrului i se înfigea o pană de lemn în craniu, dacă era prin înec se acoperea cu nisip la cinci picioare de malul apei, iar dacă era prin defenestrare, era îngropat sub un munte cu trei pietre mari, legate pe cap, abdomen și picioare. În Anglia, sinucigașul era îngropat sub un drum principal, după ce era fixat pe pământ cu un țărnuș ce îi penetra cutia toracică, într-un loc aglomerat, pentru a fi călcat în picioare. Observăm că toate aceste practici se aseamănă cu metodele de exorcizare, fapt explicabil prin convingerea acelor timpuri că suicidul este determinat de pătrunderea în corp a unor forțe malefice sau demoni ai răului³³.

Un studiu comparativ al datelor suicidare între confesiunile creștine romano-catolice și protestante, realizat în anii '70 de sociologii

³¹ Arhim. prof. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe – Note și Comentarii*, Sibiu, 2005, p. 444.

³² *Tipic Bisericesc*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1976, p. 269.

³³ Călin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 41.

Pesco Solido și Georgianna, în S.U.A., a arătat că ratele suicidare au fost mai scăzute în regiunile cu mai mulți romano-catolici și mai mari în regiunile cu mai mulți protestanți liberali. În regiunile cu participări crescute la serviciile religioase și cu un număr scăzut de căsătorii mixte din punct de vedere confesional, suicidul a fost foarte scăzut. Cei doi sociologi au postulat că riscul de suicid crește dacă rețelele sociale generează o integrare slabă (de exemplu printre atei) sau generează excesiv de multe reglementări strânse (de exemplu cu membri supuși unei autorități religioase puternice, așa cum este cazul sectelor religioase)³⁴.

Într-o referință din anii '80, în țările predominant catolice (Italia, Spania, Irlanda), procentul sinuciderilor era mai redus decât în țările cu populație predominant protestantă, cu unele excepții. De exemplu, Austria, țară catolică, avea unul dintre cele mai mari procente de sinucideri din lume³⁵. Statisticile efectuate între 2006 și 2009 de Organizația Mondială a Sănătății păstrează aproximativ același raport al sinuciderilor în țările anterior enumerate, excepție făcând Irlanda, care a egalat Norvegia, țară predominant protestantă³⁶. De asemenea, în Lituania, țară predominant catolică, cu o influență considerabilă a Bisericii în viața politică și socială, ratele suicidului ating cote alarmante³⁷.

Una dintre diferențele esențiale între catolicism și protestantism este că ultimul permite o mai mare libertate în studiul Scripturii. Credinciosul protestant este într-o mai mare măsură autorul propriei credințe. Biblia îi este încredințată și nu-i este impusă nici o interpretare fixă. Însăși structura cultului reformat favorizează starea de individualism religios³⁸.

Prin urmare, protestantismul pune mai mare accent pe interpretarea individuală decât catolicismul. Însă o societate religioasă stabilă nu există fără un crez colectiv bine definit, aceasta fiind cu atât mai

³⁴ Huguelet, Phillipe and Koenig, Harold G., *Religion and spirituality in psychiatry*, Cambridge University Press, 2009, pp. 107-108.

³⁵ Prof. dr. V. Predescu, Dr. S. Nica-Udangiu, Dr. Lidia Nica-Udangiu, *Urgențe în psihiatrie*, Editura Medicală, București, 1983, p. 125.

³⁶ http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/country_reports/en/index.html

³⁷ Călin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 172.

³⁸ Emil Durkheim, *op. cit.*, pp. 118-119.

puternică și mai unită cu cât principiile, crezurile și învățăturile sunt cât mai omogen răspândite și acceptate. Unirea oamenilor se face prin atașarea lor la un sistem unic de valori, cu atât mai eficient cu cât este mai accesibil și mai solid constituit. De asemenea, în măsura în care tiparul comun de gândire și de acțiune este mai puternic marcat de o amprență religioasă, în aceeași măsură ideea de Dumnezeu este mai mult prezentă în toate detaliile existenței și concentrează voințele individuale spre unul și același țel. Invers, cu cât un grup pune un accent important pe judecata și interpretarea individuală, cu atât își pierde din coeziune și vitalitate. Se poate ajunge astfel la concluzia că numărul sinucigașilor este mai mare printre protestanți, deoarece această religie este mai puțin integrată decât catolicismul³⁹.

În 1864, Maurice Halbwachs își argumenta teoria conform căreia protestanții se sinucid în număr mai mare decât catolicii⁴⁰. De asemenea, Durkheim sublinia că dacă catolicismul este împotriva suicidului, aceasta nu se datorează unei dogme sau alteia, ci faptului că Biserica Catolică, prin uniformitatea riturilor sale și a credincioșilor săi, prin importanța pe care ea o acordă cultului exterior, creează printre toți membrii săi o comuniune puternică de viață și de gândire. Prin urmare, credincioșii catolici se simt membrii aceluiași corp, iar legăturile care se stabilesc cu ceilalți membri ai comunității îi reechilibrează în momentele dificile ale vieții, inclusiv în momentele cu potențial suicidar⁴¹.

Acest lucru este la fel de valabil în comunitățile creștine ortodoxe, dat fiind faptul că actele liturgice exterioare sunt chiar mai bogate în conținut și expresie decât cele catolice. De asemenea, comunitățile creștine ortodoxe păstrează aceleași legături între membrii lor, uneori mai profunde decât cele catolice, dat fiind faptul că elementul spiritual mistic ortodox, care constituie un solid sprijin spiritual în orice conjunctură dificilă în care s-ar putea afla un creștin ortodox genuin, este mai accentuat decât spiritul rațional catolic sau pietismul protestant.

Prin urmare, studiile arată, iar realitatea o confirmă, că este necesară o activitate misionară religioasă susținută, pentru a diminua, dacă nu chiar a suprima, fenomenul suicidar.

³⁹ *Ibidem*, p. 120.

⁴⁰ Maurice Halbwachs, *Les causes de suicides*, Félix Alcan, Paris, 1930, p. 241.

⁴¹ *Ibidem*, p. 256.

c. Suicidul din perspectivă musulmană

Religia islamică consideră că viața este un dar, care are ca scop venerarea lui Allah. Mulșulmanii Îl consideră pe Dumnezeu drept cauza tuturor lucrurilor, iar oamenii trebuie să se supună voinței Lui. Dumnezeu este Stăpânul vieții, care o ia numai când dorește El. Comiterea unui act atât de grav cum este sinuciderea reprezintă o îndepărtare de Dumnezeu și de voința Lui, o autoexcludere din cultul Islamic, în care credința necondiționată reprezintă legitatea pe care se bazează relația dintre oameni și Dumnezeu. Musulmanii denunță sinuciderea în baza unor pasaje din Coran: „Nu vă ucideți între voi. Dumnezeu este milostiv cu voi” (Coran 4, 29⁴²) sau „Nu vă aruncați cu propriile voastre mâini pierii” (Coran 2, 195), texte care condamnă sinuciderea fără echivoc, accentuând valoarea vieții și incriminând aceste fapte printr-o sancțiune divină. Islamul pune mare accent pe prosperitate/bunăstare și pe menținerea *ummei*, care reprezintă întreaga comunitate islamică. Întreruperea bruscă și ilegală a vieții constituie un impediment în creșterea și dezvoltarea *ummei*⁴³. Un musulman trebuie să aibă o atitudine optimistă față de propria viață și să nu renunțe la ea⁴⁴, suferințele fiind o încercare a credinței în Dumnezeu. Eșuarea pe tărâmul necredinței și al deznădejdii implică asocierea cu starea de iad. Astfel, într-un text se povestește: „Odată, un om a fost rănit. Rănile îl dureau atât de tare încât a hotărât să-și taie venele de la mână și să sângereze până la moarte. Atunci Allah a zis: «Slujitorul meu s-a grăbit să părăsească viața. Prin urmare, este lipsit de rai»⁴⁵.

Chiar dacă deznădejdea ar constitui cauza sinuciderii unor membri ai comunității musulmane, totuși aceștia se fac vinovați în fața legilor divine și a celor nescrise ale comunității, deoarece distrug ceea ce nu le aparține. De asemenea, comunitatea preia o parte din vină, deoarece nu a reușit să-și îndeplinească cu succes rolul său protectiv față de membrii afectați de probleme mentale sau de natură spirituală⁴⁶.

⁴² *Coranul*, 2, Sura Al-Baqara, 154, traducere de George Grigore, Editura Herald, București, 2009.

⁴³ Joseph Suad, *op. cit.*, p. 450.

⁴⁴ Constantin-Iulian Damian, *op. cit.*, p. 143.

⁴⁵ *Ibidem*, apud. C. Lawton, P. Morgan, *Ethical Issues in Six Religious Traditions*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 1996, p. 247.

⁴⁶ *Ibidem*.

În ceea ce privește musulmanii imigranți, un studiu făcut pe grupurile din Canada arată că aceștia nu caută ajutorul de care au nevoie în familie, la prieteni sau la liderii religioși din cauza sentimentului de culpabilitate și anxietate, de a nu fi luați în serios sau de a fi judecați. De asemenea, nu cer ajutor de specialitate (medical) de teama de a nu fi catalogați drept nebuni. Această situație, alături de sentimentul de anxietate provocat de statutul de imigrant, de tensiunile dintre tradiție și modernitate, de factorii socio-economici și de alte astfel de motive, determină o exacerbare a presiunii, până în punctul în care individul vede în sinucidere o alternativă viabilă⁴⁷.

O categorie aparte, specifică religiei islamice, o constituie grupurile de fanatici naționaliști și religioși. Aceștia consideră că atacurile teroriste sunt un „război sfânt” (*jihad*) desfășurat sub o comandă divină, și nu intră sub incidența sinuciderii, ci a martirajului.

Sinuciderea este însă interzisă de religia musulmană. Cel care comite un atac sinucigaș nu este considerat o persoană care se sinucide, ci un *shahid*, adică un martir ce îndeplinește o comandă religioasă, cum ar fi *jihadul*, „războiul sfânt”. Trebuie făcută însă o distincție clară între ideea de război „sfânt” întâlnită în Vechiul Testament, care a beneficiat de o încadrare religioasă inevitabilă, având o proiecție divină miraculoasă a actului propriu-zis și o împlinire profetică prin poporul evreu și care nu a avut ca scop răspândirea convingerilor religioase, ci doar existența propriu-zisă a poporului evreu⁴⁸ și, respectiv, ideea de jihad care, atât în definiție, cât și în act, împlinește o voință strict umană în numele divinității, fără a beneficia însă de vreun acord sau suport din partea lui Dumnezeu.

Sinuciderea și martiriul sunt două lucruri distincte. Musulmanii consideră sinuciderea ca întrerupere voluntară a vieții din anumite motive personale, în timp ce martiriul este renunțarea la propria viață pentru binele Islamului (Coran 4, 47; 47, 4-6). Una dintre cele mai importante diferențe o constituie intenția de a muri *versus* intenția de a se înălța. Pentru martiri, moartea nu este un scop în sine, ci sunt dispuși să își riște viața, câștigând premiul eternității, în timp ce sinucigașii caută moartea în acest fel, meritând pedeapsa

⁴⁷ Joseph Suad, *op. cit.*, p. 450.

⁴⁸ Drd. Cătălin Vatamanu, „Războiul sfânt” din perspectiva Vechiului Testament, în „Studii Teologice”, seria a III-a, anul II, nr. 3, București, 2006, pp. 113-118.

eternă⁴⁹. Fenomenul a atins o popularitate deosebită, mai ales în rândul grupărilor teroriste fundamentaliste islamice⁵⁰. Principala motivație pentru a comite un atac sinucigaș este reprezentată, de fapt, de fanatismul religios, combinat cu extremismul naționalist, precum și de o dorință de răzbunare⁵¹. Caracteristica principală a terorismului o constituie intimidarea prin violență extremă.

Viața credinciosului musulman, atât cea individuală, cât și cea socială, are la bază cinci principii imuabile, numite stâlpi ai credinței: *shabada* – mărturisirea credinței, *salat* – rugăciunea, *zakat* – milostenia, *saum* – postul, *haji* – pelerinajul⁵². Mai există și un al șaselea stâlp, numit *jihad* sau *războiul sfânt*. Acest stâlp este însă recunoscut doar de kharijiți. Legea mahomedană a considerat *războiul sfânt* ca una dintre datoriile fundamentale ale califului. Ea nu este o obligație personală, ci cuprinde în intenția ei întreaga comunitate. Potrivit legii *războiului sfânt*, este permisă încheierea unor acorduri de pace cu creștinii și păgânii doar pentru perioade de câte zece ani. Aceste armistiții pot fi reînnoite, deși, ca regulă generală, *războiul sfânt* nu trebuie să fie întrerupt până când întreaga lume nu va fi supusă islamului⁵³ sau când inamicul este cu desăvârșire nimic. O parte din credincioșii musulmani cred că cei ce cad în timpul acestui război merg de-a dreptul în rai, unde îi așteaptă toate fericirile posibile, chiar dacă în această lume au fost oamenii cei mai păcătoși⁵⁴.

Membrii familiilor shahizilor au numeroase avantaje materiale după comiterea atacului sinucigaș. Cei mai mulți dintre shahizi provin din familii sărace, care, după sacrificiu, primesc bani, de obicei de ordinul câtorva mii de dolari. În plus, shahidului i se promet unele privilegii personale, cum ar fi viața eternă în rai, permisiunea de a vedea chipul lui Allah, dragostea a șaptezeci și două de virgine ce-i stau la dispoziție și privilegiul ca șaptezeci dintre rudele sale să trăiască în rai. Motivația sinucigașilor care recurg la astfel de

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Călin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 281.

⁵¹ *Ibidem*, p. 283.

⁵² Dr. Remus Rus, *op. cit.*, p. 811.

⁵³ *Ibidem*, p. 814.

⁵⁴ Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Resbelul sfânt și steagul verde la Musulmani*, în „Biserica Ortodoxă Română”, București, anul III (1877), nr X (iulie).

acte este potențată de devotamentul lor absolut față de Dumnezeu, considerând actul ca fiind unul mai mult sfânt decât eroic⁵⁵.

Teroristul poate fi văzut din postura omului disperat sau a celui manipulat pentru a fi adus în stare de răzbunare, dar și a omului *demiurg*, care se consideră predestinat pentru o misiune supremă, de răzbunare, supunându-se sau supunând sacrificiului pe cei considerați vinovați, pentru a îndeplini sarcina venită dintr-un spațiu *sacru*, într-o parte a societății umane pe care trebuie să o distrugă⁵⁶.

Cu toate acestea, Coranul nu promovează suicidul. Versetul despre care teroriștii musulmani cred că ar susține motivația sinucigașului pentru îndeplinirea actului final ar fi: „Nu spuneți despre cei care sunt uciși pe calea lui Allah: Ei sunt morții, căci ei sunt vii, dar voi nu vă dați seama!” (*Coran*, 2, Surat Al-Baqara, 154). Însă textul nu vorbește explicit despre sinucidere. Aparent, moartea în jihad, săvârșită în numele lui Allah, este răsplătită cu binecuvântarea eternă. Însă, jihadul despre care vorbește Coranul reprezintă mai mult o luptă internă, o străduință personală sau comunitară de a lupta împotriva răului, întunericii și a face loc binelui. Există însă o parte a musulmanilor care îl consideră un război extern, bazându-se pe texte speculative islamice⁵⁷.

Elemente de statistică a suicidului

a. Epidemiologie generală

Sinuciderea reprezintă a treisprezecea cauză a deceselor în întreaga lume⁵⁸. În 2000 au fost înregistrate 850.000 de sinucideri pe glob, o creștere cu 60% față de ultimii 45 ani. De asemenea, sinuciderea este a treia pe lista cauzelor de deces în cazul femeilor și al bărbaților cu vârste cuprinse între 15 și 44 de ani⁵⁹.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) evaluează statistici privind sinuciderile pe mai multe criterii, inclusiv vârstă și sex, din toate țările, pentru a putea avea o viziune globală asupra acestui fenomen. OMS estimează că doar 25% dintre cazurile de automutilare

⁵⁵ Calin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 281.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 293.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 286.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 125.

⁵⁹ Suad Joseph, *op. cit.*, p. 453.

ajung să fie luate în evidență într-o instituție medicală și că în unele țări neraportarea cazurilor de suicid și comportament sinucigaș poate ajunge de la 5 până la 18%. Sinuciderea este frecvent ascunsă pentru a evita oprobiul și stigmatizarea societății⁶⁰.

Dintre toate țările care raportează OMS incidența suicidului, ratele cele mai ridicate se întâlnesc la nivelul țărilor est-europene: Belarus, Estonia, Lituania, Federația Rusă. În Statele Baltice, anual, se înregistrează 40 de sinucideri la 100.000 de locuitori. Și în Sri Lanka se înregistrează rate crescute ale suicidului. Rate scăzute ale incidenței suicidului se întâlnesc în țările Americii Latine: Columbia, Paraguay și în unele țări din Asia: Filipine și Thailanda. Frecvența cea mai scăzută a suicidului în Europa se înregistrează în Grecia (3,5 sinucideri la 100.000 de locuitori, în 2009). Alte țări din Europa înregistrează următoarele rate ale suicidului la 100.000 de locuitori: Ungaria 25,3 (2009), Franța 16,6 (2007), Elveția 18,1 (2007), Polonia 15,25 (2008), Austria 15,45 (2009), Bulgaria 12,5 (2008), Germania 11,95 (2006), Italia 6,4 (2007).

Studiile nu includ țările musulmane, întrucât acestea nu trimit la OMS statistici cu privire la sinucidere. Explicația constă în dezaprobarrea sinuciderii de către islamici, aceștia încurajând neraportarea sau slaba raportare, pentru a evita stigmatizarea de către societate⁶¹.

Un marker demografic semnificativ al riscului suicidar îl constituie vârsta. Odată cu înaintarea în vârstă se observă o tendință de creștere a fenomenului suicidar. La vârstnici, incidența suicidului, în special în jurul vârstei de 75 de ani, este de trei ori mai mare decât la populația între 15 și 24 de ani, la ambele sexe, ușor predominantă la sexul masculin. De asemenea, la populația tânără, rata incidenței suicidului la sexul masculin, comparativ cu cel feminin, este de aproximativ 3:1⁶².

b. Caracteristici epidemiologice ale suicidului în România

În 2004, frecvența suicidului în România a fost de 14.86 la 100.000 de locuitori, raportul dintre bărbați și femei fiind de 3,63:1. În 2009, frecvența a fost de 13.56 la 100.000 de locuitori, raportul

⁶⁰ *Ibidem*, pp. 453-454.

⁶¹ Joseph Suad, *op. cit.*, p. 453.

⁶² Călin Scripcaru, *Suicidul...*, pp. 126-127.

dintre bărbați și femei devenind de 4,6:1. Se constată că în timp ce rata generală a suicidului a scăzut ușor, raportul bărbați-femei a crescut semnificativ. Bărbatul este înclinat mai mult spre agresivitatea exterioară și certă, în timp ce femeia către cea interioară și incertă, dovadă fiind frecvența mai mare a tentativelor de suicid la femei, ca reacții impulsive de răspuns la o stare conflictuală, mai ales familială⁶³. Cea mai frecvent folosită metodă o constituie otrăvirea, urmată de tăierea cu arme albe. Suicidul scade după 40 de ani, astfel încât vârsta nu apare ca un factor autonom de risc.

Într-un clasament relativ recent al OMS, țara noastră se află pe locul 26 din 48 de țări europene în ceea ce privește rata sinuciderilor⁶⁴. În 2006, în România s-au înregistrat peste 3.100 de sinucideri. Cele mai multe cazuri au fost în județele Harghita, Covasna și Satu Mare, unde principala cauză de deces prin sinucidere a constituit-o depresia⁶⁵.

Aceste date statistice nu pot fi interpretate decât în raport cu heterogenitatea etnică a populației. Astfel, în anumite județe din Transilvania, precum județele menționate anterior, unde etnia maghiară este prezentă într-o proporție semnificativă, rata sinuciderilor se plasează mult peste media națională. Practic, începând cu 1993, în județul Harghita se înregistrează constant valori de peste 30/100.000 de locuitori ale ratei sinuciderii, Harghita fiind considerat județul cu cea mai mare mortalitate prin sinucidere din țară. Valoarea maximă a acestui indicator a fost atinsă în 1993, rata sinuciderii fiind de 38,45/100.000 de locuitori⁶⁶.

Comparativ, în județele cu o rată scăzută a sinuciderilor (Mehedintși, Vrancea), se poate semnală în mod obiectiv doar faptul că, din punct de vedere al factorului etnic, domină populația românească (peste 95%).⁶⁷

⁶³ *Ibidem*, p. 134.

⁶⁴ Pentru mai multe date statistice a se vedea: http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/country_reports/en/index.html și http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/index.html.

⁶⁵ Pr. lect. dr. Borca Vasile, *Omenirea secularizată pe panta suicidară*, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2008, p. 142.

⁶⁶ Doina Cosman, *Compendiu de suicidologie*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006, pp. 62-64.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 64.

Aceste date vin să confirme ipoteza lui Cavalli-Sforza (1994), care susține că populațiile ugro-finice migratoare stabilite pe teritoriul de azi al Ungariei și în zonele nordice ale Europei au transmis genetic unele trăsături comportamentale, precum impulsivitatea crescută, labilitatea emoțională, dezinhibiția instinctuală, care, în anumite condiții, potențează comportamentul suicidal. Ipoteza este întărită și de distribuția ratei de sinucidere la nivelul Europei, aceasta crescând de la nord-est, către sud-vestul Europei. Așa s-ar explica și faptul că în România rata sinuciderilor este cu mult mai scăzută, comparativ cu țările din zonă. Excepție majoră fac doar două județe, cu populație majoritar maghiară, prezentând rate ale sinuciderii foarte crescute, mai apropiate de cele ale Ungariei, decât de cele ale României⁶⁸.

Concluzii

Sinuciderea reprezintă fie un act rațional, urmare a unor rațiuni morale, sociale, religioase, personale, fie, dimpotrivă, un act cauzat de afecțiuni mentale sau crize existențiale acute. Ca fapt individual, sinuciderea este întâlnită în toate timpurile, însă aproape întotdeauna a fost considerată o plagă socială⁶⁹. Prin urmare, sinuciderea nu poate fi interpretată prin prisma unui act de curaj și nici nu i se pot asocia valențe martirice, dimpotrivă, actul în sine este considerat a fi înfăptuit din lașitate sau ca rezultat al unui puternic dezechilibru psihic, generat de conflicte emoționale extreme, cumulate sau chiar singulare.

Indiferent de perioadă și arie geografică, concepțiile religioase au avut un rol important asupra comportamentului de tip suicidal. De altfel, evoluția istorică a suicidului a fost influențată de profilul istoriei credințelor și ideilor religioase ale diferitelor civilizații, religia având, în general, prin normele sale morale, etice și spirituale, o acțiune profilactică asupra persoanelor cu risc suicidal⁷⁰. În plus, dezvoltarea de rețele sociale bazate pe valori religioase comune, împărtășirea și comunicarea anumitor practici, tradiții, idei, crezuri

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ Mitropolit Nicolae Mladin, *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. 2, Editura Reînțregirea, Alba Iulia, 2003, p. 137.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 172.

acționează ca factor protector antisuicidar. Legăturile sociale care se stabilesc cu ceilalți membri ai comunității religioase îi reechilibrează pe cei cu potențial suicidal în momentele critice ale vieții, atunci când solidaritatea și redesenarea idealurilor celui prăbușit sufletește devin elemente-cheie pentru supraviețuire.

Creștinismul, ca și iudaismul, consideră sinuciderea un păcat capital și nu îi admite nici o justificare. Sinuciderea este de asemenea condamnată și în zona musulmană. Suicidul la musulmani nu este privit doar ca un act personal, ci ca unul comunitar, care se reflectă în comunitatea islamică. De aceea, sinucigașul nu va mai fi considerat membru al religiei islamice. Cu toate acestea, suicidul este practicat de grupurile de fanatici religioși, care consideră atacurile teroriste ca „război sfânt”, aprobat și binecuvântat de Allah. Fenomenul a atins astăzi cote alarmante, mai ales în rândul grupărilor teroriste fundamentaliste islamice⁷¹.

De altfel, creștinismul, iudaismul și islamul sunt cele mai vocale religii care acuză sinuciderea⁷², celelalte religii sau grupări religioase fiind mai indulgente sau chiar favorabile actului suicidal. Poziția religiilor monoteiste este motivată de credința într-un Dumnezeu personal, Care i-a dăruit omului viața și Care Se află într-o relație de paternitate-filiație cu creația Sa⁷³. În condițiile în care relația om-viață nu poate funcționa autonom, ci într-o structură de dependență, unitară și integrativă, circumscrisă de legi divine, având forma triadică om-viață-Creator, omul este singurul responsabil de ruperea acestei unități. De aceea, omului îi este interzis a iniția vreun demers pentru eliminarea vieții din această relație triadică.

Omul contemporan, eliminându-L pe Dumnezeu din conștiința și simțirea sa, și-a ucis sufletul. „De aceea este și ucigaș de Dumnezeu, și ucigaș de oameni și, mai întâi de toate, sinucigaș”⁷⁴. De altfel, omul modern, urmând ideea filozofului german Emmanuel Kant – care a acreditat convingerea că omul are puterea de a se împlini prin propriile forțe, în afara lui Dumnezeu, negând posibilitatea întâlnirii lui cu Creatorul, în sau prin experiențele concrete ale vieții,

⁷¹ Calin Scripcaru, *Suicidul...*, p. 280.

⁷² Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 543.

⁷³ Constantin-Julian Damian, *op. cit.*, p. 144.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 181.

în comuniunea iubirii de la persoană la persoană⁷⁵ –, deschide perspectiva unei neîmpliniri existențiale, ființiale, care poate avea cele mai nefericite consecințe și finalități.

Dar astăzi, societatea beneficiază de pârgii și mijloace eficiente pentru limitarea numărului actelor suicidare, aceasta presupunând, pe de o parte, renunțarea la mândria și aroganța ei autosuficientă și, pe de altă parte, acceptarea lui Dumnezeu-Viața în istoria acestei lumi. Raportarea continuă a omului la Dumnezeu, Creatorul său, conștientizarea și actualizarea chipului divin în om spre asemănarea cu El sunt vocații mereu actuale ale umanității, pentru a reintra în matca normalității, evitând căderea pe panta suicidară, spre un dezastru iremediabil⁷⁶.

⁷⁵ Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, 2006, p. 399.

⁷⁶ Pr. lect. dr. Vasile Borca, *op. cit.*, p. 132.